

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

H. DE JONG — AMSTERDAM

Doop: Woord en antwoord

De doop,
die... een bede
van een goed geweten
tot God is.
1 Petr. 3 : 21

Het is niet overbodig om op het vorige week te berde gebrachte nog wat verder door te gaan. Te gemakkelijk wordt onder ons wel gezegd, dat de instelling van de openbare belijdenis des geloofs een menselijke is en dat we daar in het Nieuwe Testament niets over kunnen lezen. We vergeten dan dat hetzelfde gezegd kan worden van de kinderdoop. Nergens wordt die in het Nieuwe Testament met zoveel woorden geleerd. Wel kunnen we zeggen dat zuigelingen-besprekings een vrome en juiste gevolgtrekking is uit het geheel der bijbelse gegevens. Tenminste, ze is dat op één voorwaarde: dat namelijk aan de kinderdoop het belijdenis doen op latere leeftijd verbonden wordt. Die twee hangen onverbrekkelijk samen. Alleen samen zijn ze als juiste conclusie uit de gegevens der Schrift te verdedigen. Wie ten aanzien van het belijdenis doen vraagt: waar staat dat?, kan zich moeilijk verdedigen tegen hen, die ten aanzien van de kinderdoop dezelfde vraag stellen.

De hierboven aangehaalde tekst (waarover ik wel eens breder heb uitgeweid, zie Opbouw zomer '73) laat zien, dat doop en belijdenis zeer nauw samenhangen. Dat is eigenlijk nog te zwak gezegd. Je geloof belijden is een wezenlijk onderdeel van je doop. Een onderdeel dat in een gegeven situatie zoveel aandacht kan krijgen, dat de doop wel uit niets anders lijkt te bestaan. Zo zegt Petrus hier dat de doop 'een bede van een goed geweten tot God' is. Het is duidelijk dat de doop hier verschijnt niet als het zichtbare Woord van God — zoals wij gewend zijn de doop te zien — maar als het zichtbare antwoord van ons. Het gebed immers is mense-

lijke daad van onze kant en uit het noemen van het geweten blijkt dat het hier om het persoonlijk gebed gaat. Door je doop ben je een biddend mens geworden — het meest karakteristieke dat van een christen gezegd kan worden (vgl. Rom. 10 : 13-15).

Het is begrijpenlijk dat de theologen van de pinksterbeweging deze tekst gebruiken om te laten zien, dat de christelijke doop een belijdenis-doop is. Dit tekstgebruik is niet ten onrechte. Wel is de voorstelling van de doop als belijdenis-doop eenzijdig. Er valt meer van te zeggen. Zelfs het meest wezenlijke is dan nog niet onder woorden gebracht. Niet ons antwoord, maar Gods Woord is de belangrijkste vulling van de doop. Het waterbad is, zoals Paulus zegt, voor alles waterbad met het Woord (Ef. 5 : 26). De naam van Vader, Zoon en Heilige Geest wordt door middel van de besprekings op ons gebracht, met de daarin besloten heilsinhoud, die zo zuiver in het oude doops-formulier onder woorden is gebracht. Dat staat dus voorop. En vanwege het overwicht van het Woord als vulling van de doop is kinderdoop mogelijk. Maar, inderdaad, de doop is dan ook uitdrukking van ons geloofsantwoord en als zodanig zichtbare belijdenis, zichtbaar gebed van een goed en gereinigd geweten tot God.

Woord van God en antwoord van ons zitten dus beiden opgesloten in de doop. Die twee kanten kunnen nu echter door de kinderdoop niet allebei tot uitdrukking worden gebracht. De kinderdoop is alleen gevuld met het belofte-woord van God, niet met het geloofsantwoord van de gedoopte. Ook het ja-woord van de ouders mag zo niet uitgelegd worden. Daarom wacht de kinderdoop nog op een vervolg: de afrondende daad van de persoonlijke geloofsbelijdenis. Pas als die belijdenis is afgelegd kan iemand in de volle zin des woord een gedoopt christen heten. Ik begrijp, dat er onder ons zijn, die de wenkbrauwen fronsen bij dat 'in de volle zin des woords', alsof ik terug zou willen naar de synodale leer omtrent de volle en niet volle doop. Maar dat bedoel ik niet. Van God uit is de kinderdoop geheel gevuld en wel voor ieder kind dat gedoopt wordt.

Maar het antwoord-stuk ontbreekt aan de kinderdoop. Deze is daarvoor als doop onvolledig, omdat het antwoord-stuk er wezenlijk bij hoort.

Onlangs vertelde iemand mij een pinkstergemeente met een vrijgemaakt meisje, waarin een kennegesprek van een leider van een merkende kortsluiting zat. De man vroeg: „Ben je een kind van God?“ Het meisje: „Ja, want ik ben als kind gedoopt.“ De pinksterleider nam daarin aanleiding om verachtelijk te doen over de kinderdoop. Geheel ten onrechte. Maar anderzijds, bij de vraag: ben je een kind van God, wordt behalve naar het Woord van God, dat ons het kindschap belooft, toch ook naar het beamend antwoord van ons geïnformeerd. En nog eens, dat antwoord zit niet in de kinderdoop opgesloten. Mij geeft daarom het opkomen van de pinksterbeweging onder ons aanleiding om op dat antwoord nadruk te leggen. Niet ten koste van het Woord, maar juist uit eerbied voor Gods Woord, dat om ons antwoord vraagt. Vandaar mijn pleidooi voor een zeker eerherstel aan het instituut van de openbare geloofsbelijdenis, dat onder ons niet altijd even serieus genomen is.

Van hieruit wil ik nu opnieuw, (zoals de vorige maal) een oversteekje naar het kinderavondmaal wagen: Het zal wel op weinig tegenstand stuiten, wanneer ik zeg dat de maaltijd des Heren voor gedoopte christenen is. Maar voor mij (zie boven) is een gedoopt christen iemand in wiens leven de doop een plaats heeft als zichtbaar Woord van God en als zichtbaar antwoord van hemzelf. Als Woord-en-antwoord-christen heeft hij toegang tot de tafel des Heren. Niet eerder. Want in het avondmaal zit, nog meer dan in de doop, een menselijk antwoord-stuk. Avondmaal vieren is nog meer dan de doop een daad van belijdenis. Alleen, dat zit er bij het avondmaal meer impliciet in opgesloten. Het is een daad-werkelijke gemeenschapsoefening met de Here. Het antwoord krijgt er geen persoonlijke stem.

Zeker, ook het avondmaal is voor alles gevuld van God uit, bepaald door zijn heilswoord, dat zichtbaar en tastbaar aan ons voorgesteld

wordt. Maar, meer dan bij de doop nog, zit daarnaast in het avondmaal een duidelijke geloofsactiviteit van onze kant. „Neemt, eet, gedenkt en gelooft“ — zegt de Here in het avondmaal en dat zijn aansporende woorden, die bij de doop kenmerkend ontbreken. De doop is een gebeuren dat je ondergaat. Het avondmaal heet een 'doen'. Echter, deze geloofsactiviteit aan het avondmaal heeft niet een duidelijk antwoord-karakter. Het is meer daad dan woord. Daarom is een stuk duidelijkheid gewonnen, wanneer aan die belijdenis-daad aan het avondmaal het persoonlijke en bewuste belijdenis-woord voorafgaat. Dat is eerlijker, geloof ik. Het avondmaal krijgt anders iets tersluiks en de viering ervan wordt gedragen door een gevaarlijk understatement: hij neemt en hij eet en dus zal hij wel gedenken en geloven. Waar komt toch die antwoord-schuweheid onder ons vandaan? Wat is er tegen om alvorens daden van belijdenis te stellen, eerst duidelijke en klare woorden van belijdenis te spreken? Ons geloof is toch geen stille pantomime? „Ik heb geloofd en daarom heb ik gesproken“ (2 Cor. 4 : 13). Natuurlijk weet ook ik, dat een kind kan geloven. Het kan dat zelfs voorbeeldig. Verder kan een kind ook spreken, met een geloofsvrijmoedigheid die ouderen vaak beschaamd maakt. Maar één ding kan een kind typisch niet: z'n woord geven.

Er is dus alles voor te zeggen, dat tussen de kinderdoop en het avondmaal de woord-daad van de openbare geloofsbelijdenis plaats

IN DIT NUMMER

- Pagina 97
Drs H. de Jong,
Doop: Woord en antwoord
- Pagina 98
Ds H. Smit,
Het „opsluiten“ van de Geest
- Pagina 99
Dr H. E. S. Woldring,
Karl Marx en Lenin als
kerkvaders
- Pagina 100-101
D. W. L. Milo,
De vrouw en wij (alleen voor
mannen)
Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (bijbelstudie)

vindt. Als afsluiting van de doop en als voorwaarde voor de belijdenisdaad van het avondmaalvieren. Misschien zou er iets voor te zeggen zijn om dit belijdenisdoen in twee fases te laten geschieden: de eerste, waarbij men zich op wat jongere leeftijd met overtuiging aan Christus verbindt, en de tweede, waarbij men op iets rijpere leeftijd treedt in de rechten en plichten van het kerklidmaatschap. Maar dit is bijzaak. Hoofdzak is dat in een kerk die kinderen doopt de instelling van de openbare geloofsbelijdenis als onderdeel van de doop zelf volstrekt ernstig genomen wordt.

Dit standpunt getuigt ook van bescheidenheid en terughoudendheid tegenover de opgroeiende kinderen. Ik kan het niet helpen, maar ik zie er iets opdringerigs in,

wanneer ouders hun kinderen het brood en de wijn van het avondmaal in de mond stoppen. Het getuigt van weinig respect voor hun eigen persoonlijke beslissing die ze moeten nemen, wanneer ze daarvoor rijp zijn en ten naasten bij kunnen overzien wat ze doen. Kinderdoop — dat kun je als ouders maken tegenover je kroost. Want kinderdoop is een conclusie uit het belofte-woord, dat God over de levens van onze kinderen gesproken heeft. Maar kinderavondmaal is niet een conclusie uit het Woord, maar een vooruitlopen op het antwoord. Wat zij persoonlijk moeten zeggen, maken we dan vanzelfsprekend. Dat zullen juist de kinderen die het rond hun twintigste nogal moeilijk hebben met het geloof, ons niet in dank afnemen, evenmin trouwens als een aangepaste belijdenis.

H. SMIT — BARENDRECHT

Het „opsluiten” van de Geest

■ Luther een „halve” reformator?

Zoals we wel weten is Maarten Luther vaak getroffen door het verwijt dat hij maar een „halve” was in het Koninkrijk van God. Dat verwijt is hem gemaakt vanuit wat we nú de sociaal-maatschappelijke sektor zouden noemen — denkt u maar aan de „Boerenoorlog”. Dat verwijt is hem ook wel van een „diep-geestelijke” kant gemaakt. Door zijn klemtoon op het Woord van God zou Luther toch eigenlijk de paus van Rome alleen maar door een „bijbel-paus”, een papieren paus, vervangen hebben! De ware reformatie zou toch moeten zijn een rechtstreeks, on-middellijk, leven uit de Heilige Geest! Het „hebben” van de Geest — zonder het intermediair van het Woord — dat was toch wel het wáre! Heel jammer dat Luther toch nog wéér een instantie — de bijbel — tussén God en ons wilde inzetten! Dat was maar een halve terugkeer van de roomse misvorming!

■ De rollen omgekeerd!

We moeten toch eens de vraag stellen of het niet net omgekeerd is. Zijn die diepgeestelijke stromingen bij al hun anti-roomse uitingen niet in een oude en taie misvorming blijven zitten? Hebben zij niet een goed-verborgen maar toch heel wèrkelijke verwantschap met de roomse tegenstander? De kerk had altijd aandacht voor de belofte van Joh. 14: 16: „En Ik zal de Vader bidden en Hij zal u een andere Trooster geven om tot in eeuwigheid bij u te zijn, de Geest der waarheid...”. Maar ze is daarbij in een oude fout vervallen. Eigenlijk in de fout van

Kerkelijk Leven

Israël, dat in de woestijn het Gouden Kalf begeerde (Ex. 32) en dat in de dagen van Eli God wilde pressen zijn volk te helpen door het meenemen van de ark in de strijd (I Sam. 4). De kerk wilde over de Heilige Geest beschikken. Ze wilde hem bezitten. Ze wilde de stroom van de Heilige Geest invriezen en lokaliseren, zodat Hij haar dienaar zou zijn — onder haar macht, onder haar beschikking, haar gevangene! Zo ontstond hiërarchie, de machtige ladder van de ambten. Zo werd de waarheid het bezit van het leerambt. Zo werd de genade van Christus een schat van de kerk, waaruit zij putte, waaruit zij uitdeling hield, waarover zij beschikte. Heel erg was dat te zien in de Aflaathandel waarmee Luther in aanraking kwam. De Heilige Geest, de Geest van Christus, Hij was geworden tot een ding, een genádeding, dat door mensenhanden werd gebruikt en gedirigeerd. Maar juist op dit punt zouden we die diep-geestelijke stromingen eens moeten vragen naar de waarheid van hun reformatie! Het „hebben” van de Geest is voor hen een staande uitdrukking geworden. En de Geest was als een eigen bezit geestelijk aanschouwbaar en voelbaar! Men beschikte over Hem en zijn kracht op een manier die Hem toch wéér tot een „voorhanden” ding maakte. Het leerambt, dat vroeger als gevangenis van de Geest diende, werd vervangen door de Geest-bezitter van vandáág. Maar de Geest blééf bezit. Vandaar dat de nederigheid zoveel schade ging lijden. „Ik heb de Geest” — het was geen

Pastorale notities

Zal het aantal gelovigen eenmaal heel klein zijn?

Van het begin af heeft onder de volgelingen van de Heer Jezus de vraag geleefd: Zijn er maar weinigen die behouden worden? Velen menen dat bij de wederkomst van Christus het aantal gelovigen op aarde maar heel klein zal zijn. En beroepen zich daarvoor op de eigen vraag van Jezus, gesteld na de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter in Lukas 18: 1-8: „Als de Zoon des mensen komt, zal Hij dan het geloof vinden op aarde?” Gewoonlijk citeert men de tekst uit de z.g. Statenvertaling: „De Zoon des mensen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op aarde?” met de daarbij gevoegde kanttekening, dat de Heer met zijn vraag bedoelt te zeggen: „het getal der gelovigen zal alsdan klein zijn. Doch er zullen alsdan enigen zijn”. Vandaar de onder ons veel verbreide opvatting. Toch biedt een meer juiste vertaling van de tekst Lukas 18: 8 (o.a. ook in de door ons gebruikte huisbijbel) aan genoemde opvatting geen grond. Jezus spreekt dan niet over geloof

in algemene zin, maar over 'het geloof' en dat — blijkens het tekstverband — in zeer bepaalde zin. Het gaat over het geloof als het tot het einde toe volhardend vertrouwen, dat God aan zijn uitverkoren kinderen eenmaal zeker recht zal doen. Als schijnt het soms anders, Hij laat ze niet onnodig wachten.

Dat geloof zal bij velen op een heel zware proef worden gesteld. Vandaar die ernstige vraag: zal dát geloof, dat volhardend gebed om 's Heren komst ten oordeel, dan nog op aarde gevonden worden? Of zal die verwachting steeds meer verslappen? In die waarschuwendende vraag ligt de opwekking besloten: Blijft pleiten op God's beloften en houdt aan in het gebed en wordt niet moedeloos. De verdrukte en rechtzoekende weduwe in de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter gaf het ook niet op. Als zelfs die onrechtvaardige rechter de weduwe eindelijk gehoor gaf, hoewel hij zich om God niet bekommerde en zich overigens aan geen mens stoorde, zou dan de God van het recht zijn kinderen maar vruchteloos laten roepen? Zou Hij ze nodeloos laten wachten? Gewis, de Heer zal de zijnen zeker recht verschaffen. Houdt dát geloof vast, al wordt het nog zo bestreden. Christus komt zeker!

B. Telder, Bilthoven

uitroep van lof en dank meer, maar het werd een hoge pretentie, die „ruim baan” vereiste. Eerbied voor wat men bezit is nu eenmaal moeilijk op te brengen! De Geest kwam niet tot zijn eer. Hij ging alleen „in andere handen over”.

■ Het Woord tussen God en ons in?

Hoe zit het nu eigenlijk met dat verwijt, dat Luther de bijbel tussen God en ons inzette? Is de Bijbel een gemeenschap-storend intermediair? We willen er op wijzen, dat Luther onder het Woord van God nooit „het dichte boek op de schoorsteenmantel” verstaat. Dat is jammer genoeg in de latere orthodoxie anders geworden! Luther verstond onder het Woord de bijbel, zoals die bij het lezen, onder het luisteren, door de verkondiging op ons af kwam! Woord is wóórd als het gesproken wordt. Men kan niet over het Woord spreken zonder dat men de Spreker voor zich ziet! Het Woord... God in zijn spreken tot ons, in zijn gemeenschap met ons door Jezus Christus. En zo zien we tegelijk de onzin van het verwijt. Het woord staat immers nooit „tussen de spreker en ons in”. In het woord komt de spreker rechtstreeks naar ons toe. Hij komt bij ons binnen! Zo is het met de HERE, onze God. In Zijn Woord komt Hij! In het Woord wordt de afstand overbrugd. Zo is de Geest bij ons en in ons leven.

■ Het „hebben” van de Geest

Alle opsluitpogingen moesten wel falen. De Geest laat zich niet tot een gevangene maken. Dat moest Israël ervaren, toen het bij de Sinaï stond. Dat moesten ook Hofni en Pinehas ervaren, toen Israël verslagen werd. Het wonderlijke is, dat we de Geest alleen maar kunnen hebben in onze radikale overgave aan Hem! Dat wil zeggen: in onze ge-hóór-zaamheid, in het hóren naar zijn stem. Dat had Luther goed gezien. Wij „hebben” de Geest, zoals de leerling zijn leraar „heeft”; zoals de drenkeling zijn redder „heeft”. Het leren van de leerling, het grijpen van de reddende hand... het voltrekt zich alles in het horen naar het Woord. In dat horen komen door Gods genade die beide dingen bij elkaar die wij mensen altijd weer uit elkaar scheuren: In het horen „hebben” wij Hem, terwijl we tegelijk de éérbied bewaren, omdat de Spreker van het Woord nooit een „ding” voor ons kan worden!

Daar hebben we het geheim van Abraham, de vader der gelovigen. Hij gaf gehóór! Hij werd door de HERE verhoogd en hij bleef nederig! Hij wandelde in de meest letterlijke zin met God, maar hij bezweek daarbij niet voor de verzoeking zijn eigen stof en as „op te hogen” (Gen. 18 - met name vers 27).

We zeggen het nogal gemakkelijk: Terug naar het Woord! Maar we beseffen te weinig, dat dat de enige weg is om de HERE werkelijk te hebben

zonder dat we Hem van zijn eer beroven! En we laten die goede aansporing ook zo gemakkelijk weer doodvriezen, doordat we toch weer gaan denken aan „het dichte boek op de schoorsteenmantel”!

■ Alleen maar een liedje uit de oude doos?

Is dit alleen maar een oud verhaal? Ik dacht het niet. We moeten de geschiedenis maar niet te gauw als afgedaan beschouwen. Doen we dat toch, dan vervallen we heel gemakkelijk in de fouten van het verleden, terwijl we misschien denken het heel origineel en voortreffelijk voor elkaar te brengen. We hebben een tijd van kerkelijke strijd achter ons. Men leerde terecht, dat de Heilige Geest de kerk draagt en leidt. En toch kwam Hij vaak bij ons over als de grote Kerk-gevangene. Men zei terecht, dat de Geest de kerk

de kracht gaf tot de goede belijdenis. Maar het hebben van een zuivere confessie kwam toch al te zeer gelijk te staan met het „hebben” van de Geest. De Geest als gevangene. Maar dan is het ook voor ons een voor-de-hand-liggend ding om al die „kerkmuren” af te breken en dat onmiddellijke, rechtstreekse leven uit de Geest te begeren. De warmte van gevoel en aanschouwing spreekt ons geweldig aan! Maar juist daarin dreigt de Heilige Geest alleen maar „in andere handen over te gaan”. Het „hebben” wordt niet gereformeerd tot een hebben-in-gehoorzaamheid. De Geest wordt gelokaliseerd in uitingen van „geestelijke kracht” en zo wéét opgesloten.

Vreugde in de Heilige Geest. Maar de ingang tot die vreugde is niet gelegen in het „voor de hand liggen” maar in het „voor onze óren spréken” van de Geest. In zijn spreken door het gelezen, beluisterde, verkondigde Woord!

H. E. S. WOLDRING - Amstelveen

Karl Marx en Lenin als kerkvaders

Dit merkwaardige opschrift is de titel van een boek van prof. A. J. Visser, hoogleraar theologie in Groningen. Prof. Visser ziet tot z'n ergernis en verontrusting dat christenen in deze tijd flirten met het marxisme. Er zijn zelfs theologen die doen alsof er reeds een huwelijk tussen het christendom en het marxisme gesloten is. Zij kiezen voor de oproerkraaijerige Thomas Münzer, een tijdgenoot van Luther. Prof. Visser begint z'n boek met Münzer, vervolgens schrijft hij over Dorothee Sölle, Lenin, Solzjenitzyn, Thomas van Aquino, bisschop Gijsen, de paus en over de filosoof Kant. Het is een interessant boekje, dat ik in z'n geheel genomen met genoegen heb gelezen.

Hervormer of revolutionair

Prof. Visser begint met een verhaal over Münzer. Deze revolutionaire en woelige tijdgenoot van Luther schijnt velen tegenwoordig te bekoren. Op puntige wijze beschrijft prof. Visser, dat Münzer sterk afweek van het evangelie en ook van inzichten van Luther. Een fanatiek-mystieke leer was de basis van Münzers revolutionaire gedachten. Prof. Visser heeft weinig goede woorden voor Münzer over. Ook het wraakzuchtige in Luthers optreden verdedigt hij niet, maar z'n keus is duidelijk: tegen de revolutionair en voor de hervormer.

Bloch

Degenen die tegenwoordig nogal met Münzer sympatiseren, kennen hem meestal uit tweede- en derdehands

literatuur. Vooral het boek van Ernst Bloch over Münzer is bekend geworden. Prof. Visser noemt dit boek van Bloch een slecht en geschiedenisvervalsend boek. Van de theologische achtergronden van Luther en Münzer blijkt Bloch geen kaas gegeten te hebben.

Van een dialoog christendom-marxisme moet prof. Visser niet veel hebben. Volgens marxistisch georiënteerde theologen is deze dialoog er al en zij volgen de weg van Bloch. Maar als christenen deze weg kiezen, plegen ze volgens prof. Visser religieus zelfmoord; christendom en marxisme staan tot elkaar als water tot vuur. Het enige gesprek dat van de kant van christenen met het marxisme gevoerd kan worden is: vragen om godsdienstvrijheid voor christenen dáár, waar ze die, in marxistische landen niet hebben. Men kan daarbij als argument nog aanvoeren dat ook de eerste christenen loyale burgers van het antichristelijke Romeinse Imperium waren, zolang dat Rijk geen dingen vroeg waarop men moest antwoorden met: „We moeten God meer gehoorzamen dan de mensen”. (blz. 50)

Tot zover iets uit het kleine, maar nuttige boekje van prof. Visser.

Dialoog

Het is volstrekt duidelijk, dat het geloven in God en Jezus Christus, en het konsekwente marxisme als een atheïstische levens- en wereldbeschouwing — waarin de mens geen hogere waarde dan zichzelf heeft — lijnrecht en kompromisloos tegenover elkaar staan.

Terecht wijst prof. Visser er op, dat de dialoog tussen christendom en marxisme een wat lege zaak is, want wat is het christendom en wat is het marxisme. Er zijn natuurlijk overal ter wereld gesprekken gevoerd tussen christenen en marxisten, d.w.z. tussen *konkrete mensen*. En er zijn marxisten geweest die diepgaand met christenen gesproken hebben en die zover kwamen dat ze iets van de waarde van de christelijke religie begonnen te erkennen. Zij verdedigden het marxisme

niet meer als atheïstisch zonder meer. Behalve enkele medestanders waren deze marxistische nieuwlichters al spoedig bij hun achterban verdacht. En in de kommunistische landen hebben deze gesprekken niets of uiterst weinig uitgehaald. Maar christenen die met marxisten in gesprek gingen, waren bij de achterban ook spoedig verdacht. Verschillende delen van het evangelie werden door hen namelijk anders uitgelegd. Jezus werd vaak meer als een maatschappijvernieuwer dan als zaligmaker gezien; de zonde werd eerder gezien als iets dat in de verkeerde maatschappijstructuren zit dan in de mens; het woord 'God' en 'rijk van God' werd eerder de toekomstige samenleving met rechtvaardige inkomensverdeling dan het rijk dat God zal vestigen vanuit de hemel.

Toch gesprekken

Hoe moeilijk en riskant het gesprek tussen christenen en marxisten ook mag zijn, toch zal het veel christenen tegenwoordig gebeuren dat ze marxistisch denkende mensen ontmoeten en met hen in gesprek komen. Ik heb deze gesprekken met marxistische studenten zeer regelmatig; er gaat eigenlijk geen week voorbij waarin deze ontmoeting niet plaats vindt. Eigenlijk gaat het dan nog niet eens altijd om echte marxistische studenten. 't Zijn meestal ex-gereformeerde en ex-katholieke jongeren die vanuit een wat traditioneel denkend milieu afkomstig zijn en die aan de universiteit ineens met marxistische literatuur onder hun arm lopen. Meestal zijn zij oprecht verontrust over de ontwikkeling van onze westerse samenleving en over allerlei bekende problemen die we dagelijks in de krant kunnen lezen. Ze worstelen om de waarheid; ze zoeken er naar. Ik ben er van overtuigd dat hun ongerustheid echt is; ze menen wat ze zeggen. Evenzeer ben ik er van overtuigd, dat als ze het geloof in God en Jezus Christus vaarwel zeggen, ze principieel op de verkeerde weg zijn. Maar dit laatste wordt me niet gemakkelijk gemaakt: ze spreken me aan op m'n christen-zijn, wat het geloven voor mij persoonlijk betekent en welke konsekwenties het heeft en behoort te hebben in de samenleving en in de politiek.

Ook bij grote existentialistische, marxistische en andere denkers kunnen we een worstelen om de waarheid zien. Marcuse, Bloch, Sartre, Heidegger, Jaspers en noem maar op. Het is voor studenten niet overtuigend om alleen maar te zeggen hoe slecht en goddeloos mensen als Marx, Nietzsche en Sartre zijn.

Hun probleem, ons probleem

Zijn hun problemen, op z'n minst gedeeltelijk ook niet de problemen waar wij mee bezig zijn? Ze zijn evenals wij bezig met de problemen van hun tijd. Uit hun werken spreekt een echte ongerustheid over de mens, het leven, de cultuur, de techniek en de toekomst. Niet minder dan christenen worstelen ze met deze problemen. Ze wijzen wegen naar een oplossing, die we in veel opzichten niet kunnen volgen, maar we herkennen dat zij

met Gods schepping bezig zijn — zonder dat zij dit erkennen. Toch valt er iets te leren.

God heeft de mens veel vermogens gegeven om Zijn schepping te bestuderen en tot ontplooiing te brengen. Achter elk mensenleven, achter elke filosofie gaat de geschiedenis schuil van de verhouding van een konkreet mens met God.

Werkt de Geest van God niet waar hij wil? Is God niet overal aanwezig en is de strijd met Hem ook niet bespeurbaar in het leven en in het werk van andersdenkenden?

De vaak eenzijdige en onvolledige en agressieve wijze waarop marxisten, existentialisten en anderen hun zaken aan de orde stellen, vraagt onze aandacht.

Marxisten wijzen bijvoorbeeld steeds op de financieel en economisch scheve verhoudingen in de samenleving; ze zien deze als een bron van al het andere kwaad. Ze verafschuwen dat de mens in onze samenleving zo vaak als een ding beschouwd wordt. Veel marxisten in het Westen hebben deze kritiek ook op oosteuropese samenlevingen.

Ook existentialistische denkers als Sartre hebben op het probleem gewezen dat de mens tot een ding kan worden gemaakt.

Christenen herkennen iets van deze noodschreeuwen. Ze kennen de zonde, maar willen er niet bij blijven staan. Ze kennen ook de weg die God de mens wijst.

Er is niet zo veel fantasie voor nodig om de zorg van marxisten en anderen en de felheid van hun acties te begrijpen. Er schuilt iets 'tragisch' in: de scherpheid, soms grootsheid van hun inzicht enerzijds en de machteloosheid om tot een oplossing te komen anderzijds.

We kunnen natuurlijk altijd de kritiek op de andersdenkenden uitmeten en vooral de aandacht vestigen op hun tekorten en mislukkingen. Dat is op zichzelf ook niet onjuist. Integendeel! De gruwelijke praktijken in kommunistisch-marxistische landen zijn te ernstig, dan dat we ons zouden kunnen verliezen op goede bedoelingen en schoon klinkende slagzinnen van marxistische studenten. Toch wil ik ook niet graag altijd op mijn fouten en tekortkomingen gewezen worden. Elk mens wil ook beoordeeld worden naar wat hij zo graag zou willen zijn. Deze strijd ken ik zelf, zie ik ook bij andere christenen, ook bij andersdenkenden.

Geen synthese

Over het bovenstaande heb ik reeds vaker geschreven en er op gewezen dat men de zonde en de gebreken van het leven niet alleen in de maatschappelijke structuren moet zoeken; zelfs niet in de eerste plaats. De mens is de primair verantwoordelijke; in hem schuilt de zonde, maar hij is naar het beeld van God geschapen en geroepen naar deze bestemming te leven en de samenleving in te richten. Een dialektische maatschappijopvatting, evenals de diepste motieven van marxistische filosofen en theologen heb ik meerdere keren afgewezen.

Vervolg op pag. 102

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

DE VROUW EN WIJ

(alleen voor mannen)

Daar hebben die vrouwen over de hele wereld, te land, ter zee en in de lucht, een speciaal jaar-van-de-vrouw gehad, dat ons zal heugen. In het jaar 1975 werd de vrouw geboren en we hebben het moeten weten. Ze zijn gewoon losgeslagen, vergeten haar plaats, slaan een toon aan, die geen christenmens zint en zeuren ons aan de kop om haar vermeende rechten. En als je denkt dat het sedert nieuwjaar afgelopen is — niks hoor. Ze gaan rustig door met haar onrust. En dat is geen pipeline-effect (om even modern Nederlands te gebruiken); het „zit er dik in” dat ze nog een heel poosje op dezelfde golflengte door zullen gaan. Zeggen ze vandaag: jullie hebt 1974 jaren-van-de-man gehad, plus de rest, mogen we nu ook even?

Kijk nu eens naar Groot-Brittannië. Een land, waar de man onverdacht de alleenheerschappij bezat, die thuis sliep en buitenshuis at; een land, waarvan de taal over tweederde van de wereld verstaan wordt; een staat die de golven der zee regelt (Brittania, rule the waves); een natie die de rest van de wereld indeelt in koloniën, dominions, protectoraten en foreigners; en een rijk, waarin de mannen hun vrouwen nog mochten uitschelden en slaan.

Nu, zo'n land loopt zelfs voorop bij de emancipatie van de vrouw. Hebben ze een kleine eeuw geleden die feministen netjes de mond dicht getimmerd en in de hoek gezet. Maar vandaag zijn ze daar het eerste land ter wereld, dat wet-
telijk de vrouw aan de man gelijk stelt!

Jawel. Op het eind van 1975 zijn twee wetten van kracht geworden; een die de discriminatie van het geslacht strafbaar stelt en een die gelijk loon voor gelijke arbeid eist. Je hoeft daar niet langer vrouwen in dienst te nemen om op je onkosten te bezuinigen; je spaart er geen cent mee. En nog veel erger: je mag geen vrouwelijke werkkraft meer vragen in advertenties, wanneer je het ook met een man afkunt. Alleen voor typisch mannelijke of vrouwelijke beroepen mag je aan het geslacht voorkeur geven. Je begrijpt toch dat de Engelse mannen, die deze bui vijf jaar zagen hangen, tijdig de nodige maatregelen hebben getroffen? Als je pienter bent (en welke man is dat niet?) weet je voor elk probleem wel een oplossing te vinden. Hoewel — je moet die Engelse feministen ook niet onderschatten: ze prikken soms met haar typisch

vrouwelijke logica maar zó door je handigheden heen. En je hebt maar niet met één vrouw te maken — wat dacht je wat! Het zijn er zeven en twintig en een half miljoen, die daar even op haar rechten gaan staan.

Als we dat hier ook eens krijgen — en daar kun je amen op zeggen — dan wordt dat wel allemaal een tikje anders hier. We hebben nu al vrouwen in de Tweede Kamer, vrouwelijke fractieleiders, een stel vrouwelijke burgemeesters, een vrouwelijke minister, tal van predikanten, schrijvers, redacteurs en dichters van de andere sekse. Er is eigenlijk geen bestuur, commissie of comité — of er komen vrouwen aan te pas. Wie doet dat eigenlijk?

o—o

Je hebt aan de NRC-Handelsblad een vrouwelijke redacteur, een redactrice zagezegd, mevrouw Emmy van Overeem. Jawel, compleet met voornaam, waarom niet. U bent ze in deze kolom al eens tegengekomen. Die heeft in het afgelopen jaar een opvallende reeks artikelen over emancipatie van de vrouw geschreven. En laat uitgerekend zij nu de prijs hebben gekregen van de Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en gelijk Staatsburgerschap. Ze moest die prijs weliswaar delen met een andere schrijfster, die in Wending een goed essay moet hebben geplaatst — maar toch. Het juryrapport zei van mevrouw Van Overeem: „dat haar bijdragen geschreven zijn in een eenvoudige, direct aanspreekbare taal en dat zij vaak vanuit haar eigen ervaring, denken en twijfelen naar een verbinding met de lezer heeft gezocht”. Asjeblijft — wij mannen zouden onze vingers aflikken, als we zulk een testimonium in de wacht sleepten.

Nu moeten we toegeven, dat deze tante haar pennetje bijzonder goed hanteert. Geleerd van de schoolmeester natuurlijk, want wie leert dat van de juf? En ze gebruikt haar Nederlands ook al deksels goed. Dat zullen haar de leraren wel hebben bijgebracht, want welke vrouw kan uit zichzelf nu leesbaar schrijven? Maar nog erger is, dat deze dame een onevenredig hoog I.Q. voor een vrouw heeft. Merkwaardig biologisch verschijnsel. Speling der natuur, zou je moeten zeggen. Je denkt aan het toeval, dat er veel te veel krenten in een gewoon broodje terecht komen.

Het allerergste is wel, dat mevrouw Van Overeem ook haar mondje op de goede plaats heeft. Dat heeft minister Van Doorn moeten weten. Die kwam haar namens het departement van C.R.M. de persprijs Vrouwenbelangen-1975 overhandigen (toe maar, op één been kan ook een vrouw niet gaan). En nadat die goede Van Amerongen zijn prijsje had uitgereikt en zijn prevelementje gedaan, trekt me dat mens van leer. In deze trant: „Een minister, die de cultuur in zijn portefeuille heeft” (voelt u hem?) „moet de bevrijding van de helft van de bevolking” (au!) „boven aan zijn boodschappenlijst hebben staan”. (Een vrouw blijft toch maar een vrouw; welke man zou in die omstandigheden

M. R. VAN DE BERG — LEIDEN

JEREMIA

Gekend en geheiligd

Wat de HERE tot hem zegt, is iets waar Jeremia helemaal niet op gerekend had. Het overvalt hem. Voordat Ik u vormde in de moederschoot, heb Ik u gekend en voordat je geboren werd, heb Ik u afgezonderd. Tot profeet voor de volkeren heb Ik u gesteld (vs. 5).

Dat is wel iets om je even naar adem te laten happen. Het is ook iets dat alleen God maar zeggen kan: voordat Ik u vormde in de moederschoot, heb Ik u gekend. Dat kan geen enkel mens tegen een ander mens zeggen, zelfs een vader niet tegen zijn kind. Zodra een mens deze woorden in de mond neemt, worden ze dwaas en belachelijk.

Alleen God kan zulke woorden spreken.

Ik vormde u in de moederschoot, zegt Jahweh tot Jeremia.

Dat moeten we in een tijd waarin abortus door steeds meer mensen als een normale, legitieme zaak gezien wordt, maar goed vasthouden. Een nieuw mensenleven in wording ontstaat niet toevallig. Het is geen puurmenselijke aangelegenheid. Het is ook geen wegwerp-produkt.

IK vormde u, zegt Jahweh. Je moet er niet aan denken, dat Jeremia's moeder naar een abortuskliniek gestapt zou zijn en dat dat kleine onvolgroeide levensbegin van Jeremia daar in een cleane afvallemmer was gegoooid.

Een onvolgroeide vrucht heeft nog niets te betekenen, zeggen velen. Dat is nog geen mens. Dan is er nog niets. Dat beginnende leven heeft nog geen identiteit. Het kan verwaarloosd worden. Maar dat is niet waar. Voordat ge geboren waart, had Ik u al afgezonderd, zegt Jahweh tot Jeremia. Toen had Ik al iets met u voor. Het is niet waar, dat het nog niet geboren begin van een mensenleven niets te betekenen heeft. God kan

er al een bedoeling mee hebben, wanneer alleen de moeder nog maar weet heeft van het nieuwe beginnende leven in haar schoot. Zo was het bij Jeremia. Jahweh kende hem al voor zijn geboorte. Dat betekent niet maar dat God toen al wist, dat dat beginnende leven een zekere Jeremia zou zijn. In die betekenis gebruiken wij het woord „kennen” vaak: weten hoe iemand heet. Ken jij die man? vraagt iemand je. Jawel, zeg je, dat is Berend Borst. O, zegt de ander, wat is dat voor iemand? Moet je mij niet vragen, antwoord je dan. Dat weet ik niet. Ik ken hem alleen van naam.

Wij zeggen al dat we iemand kennen, als we alleen maar weten welke naam hij heeft. In de bijbel is kennen veel indringender. Iemand kennen wil in de bijbel zeggen: in contact met iemand staan, zodat je weet wat je aan hem hebt en wat voor vlees je in de kuip hebt. Iemand kennen heeft altijd iets in zich van je op hem of haar betrokken voelen.

Dat geldt ook hier. Al vóór Jeremia's geboorte was Jahweh op hem betrokken. Toen kende Hij hem al. Met heel zijn hart was Hij

toen al naar Jeremia toegekeerd. Toen had de Here hem ook al geheiligd. Dat woord „geheiligd” moeten we hier in zijn grondbetekenis nemen: afgezonderd tot, bestemd voor.

Jahweh had Jeremia al voor zijn geboorte bestemd voor het profeet zijn.

Dat God iemand al voor zijn geboorte ergens toe bestemd heeft, wordt in de bijbel niet zo vaak gezegd. Het wordt eigenlijk alleen vermeld in bijzondere gevallen. Zo vinden we het b.v. bij Jakob en Ezau: de oudste zal de jongste dienstbaar zijn (Gen. 25 : 22, 23). Paulus zegt, dat God hem van de moederschoot af heeft afgezonderd en bestemd voor het apostelschap (Gal. 1 : 15, 16).

Bij Johannes de Doper komen we het tegen (Luc. 1 : 13-17) en bij Simson (Richt. 13 : 3-5) en ook David, die eveneens een zeer bijzondere plaats zou innemen, spreekt ervan in Ps. 139 : 16. En tenslotte kunnen we nog noemen de Knecht des Heren, de Messias (Jes. 49 : 1), een profetie die t.a.v. Jezus vervuld werd (Luc. 1 : 30-33; Matth. 1 : 20, 21).

Wanneer we deze gevallen nagaan,

nu aan de boodschappenlijst denken?) „Anders is het lippendienst, als hij emancipatie bepleit en prijzen uitreikt aan feminister”.

Even pauzeren, nadenken en op adem komen. Dat zijn twee moeilijke woorden en wat moeilijke gedachten in twee onnozele vrouwenzinnen. Eerst het woord feminister. Dat is blijkbaar een woordspeling, via het Duits, waarbij de aanhangers van het feminisme, de gelijkheid van vrouwen, op minister moeten rijmen. En dan emancipatie. U dacht bij emancipatie aan iets als: loskoppelen van de man, door de vrouw? Mis. De stam van het woord is niet man — al denken wij mannen dat natuurlijk. De emancipatie kan voor ons mannen nog komen: wanneer wij ons ooit van vrouwelijke tyrannie zullen moeten vrijvechten. Emancipatie betekent namelijk: vrij-verklaring van slaven, lijfeigenen enz. Voorts ook: ontheffing van vroeger bestaande beperkende bepalingen. Vervolgens: toekenning van gelijke rechten, gelijkstelling voor de wet. Toegegeven — wie stelt vandaag de vrouwen vrij van beperkende bepalingen? De man. Wie verklaart de afschaffing van de horigheid? De man. Wie geeft gelijke rechten? De man.

Maar dat is de vraag niet. De vraag moet luiden: wie benam de vrouw tot 1975 een goed deel van haar menselijke rechten? De man. Wie maakte van zijn vrouw een slavin, gebonden aan huis en haard, niet vrij om zonder zijn toestemming het huis uit te gaan? De man. En wie heeft in wetten en usanties de vrouw ondergeschikt gemaakt? De man en geen ander. Dat ben jij, meneer; dat ben ik, mevrouw.

o—o

En zeg nu niet te gauw, jij handige tekstengoochelaar, dat dit naar de Schrift is, overmits Eva het eerst gezondigd heeft en haar man tot val gebracht. En citeer nu niet direct, dat de vrouwen in de gemeente behoren te zwijgen en zich thuis maar door haar mannen moeten laten onderwijzen. Want dat een vrouw, in de tijd van Paulus, in het openbaar geen mond opzette, kan wellicht op één lijn gesteld worden met de toenmalige regel: dat de vrouw een hoofdeksel moest dragen in het openbaar. Omdat een hoer zonder sluier liep gaf het geen pas, wanneer een nette christenvrouw er als een hoer bij liep; die vróeg om moeilijkheden. En omdat alle van 't anker geslagen vrouwen 'n man in het openbaar konden aanspreken, gaf het allicht geen pas wanneer huismoeders haar mond openden; zo vroegen ze immers om moeilijkheden. Maar dat alles betekende niet, dat de vrouw minder waard was dan de man. Want voordat een hoer tot hoer gemaakt kon worden was ze zuivere maagd. En om een hoer te krijgen heb je... mannen nodig. Aan een gevallen vrouw gaat altijd een vallende man vooraf.

Goed, de Schrift zegt belangrijke dingen over de plaats van de vrouw; in de kerk, in de christenheid, dus in deze wereld. De Bijbel spreekt van het wonder van de onbevleete ontvangenis van onze Heer en Heiland: het is verteld door een jonge vrouw.

De Schrift vertelt ook van de verschijningen van onze Heere Christus na zijn opstanding uit de dood. Een lezeres wees er u onlangs op: de eerste verschijningen waren aan vrouwen — niet aan mannen. Pas toen die de zusters „vrouwenpraat” aanwreven, kregen ook zij de verrezen Heiland te zien.

De Bijbel vertelt ook van Dorcas: een vrouw, die op haar eentje de hele diaconie overbodig maakte; of waarnam, zoals u wilt.

De Bijbel vertelt ook van Tryfena en Tryfosa: Paulus geeft haar het testimonium „dat zij arbeidden in dienst des Heeren”. En zeg nu niet, gevatte gereformeerde broeder, dat onze vrouwen de Heere ook dienen achter de wastobbe en voor de naaimachine. Die halve waarheid lijkt op een hele leugen. Paulus sprak namelijk niet van huismoeders als zodanig (daar had hij wellicht geen kijk op) maar over medewerkers in de dynamische uitbreiding van het christendom!

De Bijbel spreekt ook van Lois en Eunike, de grootmoeder en de moeder van Timotheus. Voor deze belangrijke leerling, die met zulke zware taken belast werd, wordt slechts aan vrouwen gerefereerd.

De Bijbel spreekt ook van Phebe. Paulus geeft haar een attestatie mee, die er niet om liegt. Niet zo'n gedrukte inhoudloze, zoals onze kerkeraden uitreiken: „onberispelijk van leer en leven” (en soms erbij: „voorzover ons bekend”!) — maar een kostelijke aanprijzing van deze vrouw in verband met het feit, dat ze diacones was van de kerk van Kenchré. Jawel, een vrouwelijke diaken. Geen ziekenzuster — maar een ambtsdraagster, een beschermengel zegt Paulus.

o—o

En dan ga je denken. Wat heeft de kerk gedaan om onze „mede-erfgenamen van het eeuwige leven” haar plaats te gunnen? In hoeverre hebben wij onze zusters achtergesteld? Wat hebben wij mannen een moeite, onze vrouwen het actieve stemrecht in de kerken te verlenen. Te verlenen heet dat — alsof wij iets te verlenen hebben. Laten wij er eens 1975 jaren over nadenken: om welke reden wij onze vrouwen al die tijd het actieve stemrecht hebben ontnomen. En of alle kerkelijke ellende, die we deze 1975 jaren gehad hebben, daar ook verband mee kan houden.

En intussen, al nadenkende over dat actieve stemrecht, ons afvragen, waarom de vrouw het passieve stemrecht onthouden wordt. Waarom we geen vrouwelijke ouderlingen wensen. Komt u, waarde broeder ambtsdrager, niet vaak situaties tegen, waarin u de hulp van een vrouw zou wensen? Zoudt u, waarde predikant, uw boodschap niet graag eens over de bijzondere tong van een zuster hebben willen beluisteren? Zoudt u, begaafde diaken, in sommige gevallen uw delicate taak niet wat graag aan een vrouw toevertrouwen? Welnu, mannen broeders. Wat let ons?

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

blijkt er telkens sprake te zijn van mensen met een speciale opdracht en roeping of sleutelpositie. Daarom moeten we er een beetje voorzichtig mee zijn om dit zo maar te veralgemeniseren en klakkeloos op iedereen toe te passen. Deze voorbeelden laten zien, dat God in bijzondere gevallen, als er sprake is van een heel speciale opdracht, iemand al vóór zijn geboorte voor die taak apart kan zetten, soms zelfs al vóór zijn allereerste levens-aanvangen.

Profeet

Zo was het bij Jeremia. God had al vóór zijn geboorte een bestemming voor hem: die van profeet voor de volkeren (vs. 5). Het is goed daar nog even aandacht aan

te geven. God stuurt Jeremia niet alleen naar Juda en Jeruzalem, maar naar de volkeren. Het Woord van God is niet alleen maar bestemd voor het volk van God, maar ook voor de heidenen. Gods Woord kan niet worden opgesloten binnen de grenzen van de kerk. Het moet daar ook doorheen breken naar buiten toe. Kerkmensen hebben vaak de neiging Gods Woord voor zichzelf te reserveren en om het uitsluitend voor eigen gebruik te hanteren. Ze gaan er vaak als een muur omheen staan om niets ervan naar buiten te laten doordringen.

Dat is niet goed. Het Woord van God moet de wereld in. Via de gemeente moet het verder komen. Het is bestemd voor de volkeren. Dat was bij Jeremia al zo. Hij moet Gods mond, Gods spreekbuis zijn voor de volkeren.

Maar Jeremia ziet dat nog niet zo zitten. Ach, Heer Jahweh, zie, ik kan niet spreken, want ik ben jong. Ik ben niet de geschikte man voor deze taak, voor dit ambt (vs. 6).

Met de woorden „ik kan niet spreken” wil Jeremia niet zeggen, dat hij een spraakgebrek heeft of dat

hij niet goed uit zijn woorden kan komen. Het heeft te maken met zijn jeugdige leeftijd. Hij bedoelt te zeggen: Ik ben nog te jong om publiek op te treden en de mensen toe te spreken. Ze zullen mijn woorden niet willen aanvaarden, hun schouders erover ophalen en zeggen: Wat verbeeldt dat broekje zich wel! Hij is nog niet eens droeg achter zijn oren en wil ons nu al de les lezen. Laat hij zijn mond houden. Daarom, zegt Jeremia, ben ik echt niet geschikt voor dit werk. Er zit bij hem ook wel een beetje vrees achter. Hij ziet tegen deze taak op. En dat is niet zo vreemd. Het is ook maar even iets, wat er van hem gevraagd wordt! Wie zal hij allemaal tegenover zich krijgen? Koningen, vorsten, ministers, priesters, notabelen, zijn eigen volk (vs 18). Jeremia begrijpt best dat het profeet zijn niet bestaat in het bakken van zoete broodjes, maar in het signaleren van wat verkeerd en zondig is, ongeacht bij wie. En daar mankeert het niet aan. Het volk is door en door verziekt en het land bedolven onder de ongerechtigheid (vs 16). Jeremia be-seft maar al te goed, dat Jahweh's

opdracht hem heel wat vijanden zal bezorgen. Daar ziet hij tegen op. Natuurlijk.

Maar Jahweh zegt tot hem: Zeg niet dat je niet geschikt bent, Jeremia. Want dan vergeet je Mij (vs 7).

In de eerste plaats is het niet Jeremia die uitmaakt of hij geschikt is, maar Jahweh. En verder moet Jeremia niet zijn eigen verhaal en zijn eigen ideeën doorgeven, maar de woorden van Jahweh.

Je zult hun vertellen wat IK gebied, zegt de Here. Je gaat dan ook niet op eigen gezag naar hen toe. Je bent niet je eigen opdrachtgeven. IK stuur je. En wanneer Mijn opdracht en Mijn woorden in het geding zijn, speelt leeftijd geen rol meer. Dan kan men zich er niet laatdunkend van afmaken door op je leeftijd te wijzen. En wat die vijandschap betreft en het verzet dat je ontmoeten zult, wees daar niet bang voor. Want Ik ben met je om je te bevrijden (vs. 8, 18, 19). De Here zegt hier een paar wezenlijke dingen.

Jaarvergadering „Opbouw”

De jaarlijkse vergadering van de Geref. Persvereniging „Opbouw” wordt dit jaar D.V. gehouden op zaterdag 3 april in de Jeruzalemkerk te Utrecht.

Naast de behandeling van enkele huishoudelijke zaken zal de heer J. J. Lakerveld uit Emmeloord stellingen toelichten die betrekking hebben op het christelijk middelbaar onderwijs en op onze jeugd. Deze stellingen zijn te Uwer informatie in dit nummer gepubliceerd; op de vergadering zullen ze in groepen en onder leiding van een forum in bespreking worden gegeven.

Evenals vorig jaar willen we graag zorg dragen voor het opvangen van Uw kinderen. Als U hier gebruik van wilt maken, verzoeken we U wel het aantal en de leeftijd van de mee te brengen kinderen tijdig op te geven aan de administratie.

Het bestuur

Het adres van de Jeruzalemkerk is: Troosterlaan 65 te Utrecht. Met openbaar vervoer is de kerk vanaf het Centraal Station te bereiken met bus 9, uitstappen bij winkelcentrum „De Gaard”. Met de auto rijdt U vanaf „De Berenkuil” in noordelijke richting de Kard. De Jongweg op; bij het Kard. De Jongplein slaat U dan linksaf de spoorbaan over en dan bij de 1e verkeerslichten rechtsaf.

Vervolg van pag. 99

Karl Marx en Lenin als kerkvaders

Tegelijk ben ik me er van bewust, dat christelijke kritiek op niet-christelijke denkers altijd iets voorzichtig, vragends heeft en ook iets radikaals.

Voorzichtig en vragend, omdat zij ook met de problemen van deze tijd bezig zijn, met de waarheid worstelen en ook naar oplossingen zoeken. In hun werk kan iets zichtbaar worden van Gods bemoeienis ook met hen. Daar komt bij, dat christenen bepaald niet in de uitwerking van hun levensvisie t.a.v. allerlei problemen de wijsheid in pacht hebben.

Radikaal, omdat we steeds naar de diepste overtuiging, hun mens- en maatschappijbeeld vragen. Ondanks herkenbare waarheidselementen bij hen, aarzelen we niet hun levensvisie als verkeerd aan te wijzen. Geen synthese tussen christendom en marxisme (of een andere stroming) wordt beoogd! Evenmin wens ik andere denkrichtingen alleen maar voor te stellen als slecht en goddeloos; ik ben geen marxistenvreter.

Maar zowel in het uitwerken van een eigen standpunt, als in de onontkoombare gesprekken met anderen, houden we vast aan Hem die ons roept en gezegd heeft: Gij zult mijn getuigen zijn.

N.a.v. A. J. Visser, Karl Marx en Lenin als kerkvaders, Uitg. Voorhoeve, Den Haag 1975, 110 blz. f 12,50. (N.B. Over enkele weken hoop ik iets te schrijven over het conflict rondom communistische studenten aan de V.U.)

Jaarvergadering „Opbouw”

Het is de bedoeling dat de volgende stellingen als uitgangspunt dienen voor de bespreking op de jaarvergadering van Opbouw op 3 april a.s.

Ze zullen ter vergadering kort toegelicht worden, waarna er in kleine groepen over gediscussieerd kan worden. De vragen en opmerkingen waarin de groepsgesprekken resultaten, zullen in de middagvergadering toegespeeld worden aan een forum, gevormd door een aantal leraren, die werkzaam zijn bij het middelbaar onderwijs. (O.a. de heren Stoop, Vrijmoeth en Lakerveld.) Hoewel bij schoolgaande jeugd in eerste instantie gedacht is aan mavo-, havo- en vwo-leerlingen, is de aangesneden problematiek een zaak van heel de kerkelijke gemeenschap en daarom ook van belang voor broeders en zusters die geen studerende kinderen hebben in de genoemde categorie. Na lezing van de stellingen zult u daar overigens wel van overtuigd zijn.

Het christelijk (middelbaar) onderwijs en onze jongens en meisjes.

Een uitdaging voor gezin en kerk.

1. Het maatschappelijke, politieke en culturele leven ontwikkelt zich de laatste tientallen jaren dermate snel, dat de jongeren opgroeien in een wereld die wezensvreemd is aan die waarin hun ouders groot geworden zijn. Naast het signaleren van positieve punten in deze ontwikkeling, moeten we constateren dat, terwijl de samenleving van weleer nog wel een min of meer christelijk stempel droeg, die van uit alle macht bezig lijkt te zijn zich van het laatste restje „christelijkheid” te ontdoen.

2. Een geweldige ommekeer heeft zich ook voltrokken binnen de protestants-christelijke levenssector, met name binnen de gereformeerde wereld (gereformeerd in de betekenis van „gereformeerde gezindte”). We hadden als gereformeerden een centrale plaats binnen de burcht van het christelijke organisatieleven, waarin we ons volledig thuisvoelden. We spraken over onze ARP, ons CNV, onze christelijke school, enz. De grenzen waren duidelijk: de bijbel in zijn totaliteit als woord van God was richtsnoer, vrijzinnigen hielden we buiten de poort.

Nu, in 1976, lijkt deze „gereformeerde” wereld volledig op drift geraakt. Zaken als het Schriftgezag en de leer der verzoening zijn geen punten meer die alleen in „vrijzinnige” kring in discussie worden gebracht. Voor veel christenen is het stemmen op een niet-christelijke politieke partij een volkomen vanzelfsprekende zaak. In de levensstijl onderscheiden christenen zich soms maar weinig van anderen.

Het etiket „christelijk” is vaak geen waarborg meer voor echt christelijke „inhoud”.

3. Dit geldt ook, misschien wel in het bijzonder, t.a.v. de christelijke school, vooral de christelijke middelbare school.

Onze kinderen worden op school geconfronteerd met religieuze en politieke opvattingen, met een maatschappijvisie en een levensstijl, kortom met een milieu, dat totaal verschilt van het geestelijk milieu, waarin zij zijn opgegroeid.

Ze hebben te maken met leraars, die ze waarderen, met wie ze in een goede verstandhouding leven en die toch het milieu, waarin onze kinderen zijn opgegroeid als bekrompen aan de kaak stellen.

Daar komt nog bij, dat tegenwoordig (door de externe democratisering) veel kinderen naar de middelbare school gaan van ouders, die zelf maar weinig onderwijs genoten hebben. Daardoor is ook al vaak een behoorlijke kloof ontstaan tussen ouders en kinderen.

4. Gevolg van het onder 3 genoemde is, dat de leerlingen een stortvloed aan informatie te verwerken krijgen, waar ze nauwelijks raad mee weten. Doelwit van die informatie: de harten van onze jongens en meisjes die in geestelijk opzicht kwetsbare pubers zijn. Die deel uitmaken van een generatie die anders geaard is dan de vorige. Een generatie, die al vroeg, ook in geestelijk opzicht, op eigen benen wil staan, die

Enige jaren heeft een aantal Alphenaren kerkelijk ingewoond bij de gemeente van Oegstgeest. Sinds de oliecrisis belegde de kerkeraad van Oegstgeest voor hen één kerkdienst per zondag in Alphen. Intussen is hun aantal zo toegenomen dat ze nu kerkelijk „op eigen benen” kunnen gaan staan. Tijdens de kerkdienst op 4 april zullen de ambtsdragers van de gemeente te Alphen — drie ouderlingen en één diaken — door ds M. R. van den Berg van Oegstgeest worden bevestigd.

Het hoeft geen betoog dat het in 't bijzonder de Alphenaren zijn die zich op deze dag verheugen. Weliswaar was hun band met Oegstgeest steeds voortreffelijk, maar de wekelijkse reis vanuit Alphen en de afstand tot de rest van de gemeente werd toch wel als een bezwarende faktor ervaren.

De Gereformeerde Kerk (vrijge-

maakt buiten verband) te Alphen aan den Rijn is voornemens iedere zondag twee maal bijeen te komen.

**KORT VERSLAG
VAN DE VOORTGEZETTE
LANDELIJKE VERGADERING
VAN KERKEN
d.d. zaterdag 6 maart 1976**

KAMPEN — Het landelijk convent van de Gereformeerde Kerken (vrijgem. buiten verband) heeft zaterdag op zijn tweede zittingsdag in Kampen een punt gezet achter de reeds geruime tijd slepende moeilijkheden over de vraag of de kerken zich rechtstreeks dan wel getrap (nl. via regionale vergaderingen) op de landelijke vergaderingen van deze kerken moeten laten vertegenwoordigen. Het convent koos za-

Kerknieuws

Beroepen te Breukelen en Marknesse: kand. P. Busstra te Luinjeberd; te Loosdrecht: kand. J. Bouma te Amsterdam.

Alphen aan den Rijn — In de Salvatorikerker aan de Willem de Zwijgerlaan te Alphen aan den Rijn zal op zondag 4 april a.s. om 15.00 uur een bijzondere kerkdienst plaats vinden. De dienst gaat uit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt buiten verband) te Oegstgeest en te Alphen aan den Rijn.

zich in staat acht zelf over alles een oordeel te hebben, die kritisch is ten aanzien van eigen geestelijk milieu; met een scherp oog voor wat wezenlijk is en wat niet, als het om dat milieu gaat.

Een en ander heeft vervreemding van gezin en kerk in de hand gewerkt, soms totale verwijdering.

5. Gezin en kerk zijn jammer genoeg niet voldoende voorbereid op de gegroeide situatie. Enerzijds wordt die situatie gebagatelliseerd, anderzijds kun je een zich afzetten constateren tegen alles wat nieuw is, wat gemakshalve vaak maar samengebracht wordt onder de noemer „links”. Veel ouders sluiten zich af voor de school zonder er iets positiefs in te zien. Angst voor het nieuwe, voor „afglijden” heeft soms een krampachtig conservatisme tot gevolg, ongeacht of het nu om wezenlijke of om uiterlijke dingen gaat.

6. Het is een illusie te menen, vooral door het onder stelling twee genoemde, dat we (maar dan in kleinere kring) het oude, vertrouwde levensklimaat zouden kunnen behouden. We mogen ons niet afsluiten voor de wereld, maar we moeten de confrontatie aandurven. (zout zijn, licht zijn, getuigen, enz.). Als door de Here Jezus verlost en dus blijde kinderen van de Vader moeten we de wereld instappen, het „gij geheel anders” waar maken, een positieve levensvisie (niet verkondigen, maar) demonstreren, die een antwoord is op het denken en de problemen van onze tijd. (Dat is iets totaal anders dan verontrust klagen!)

7. Het zal duidelijk zijn dat we niet geloven in de mogelijkheid via schoolverenigingen en besturen actie te gaan voeren om de christelijke scholen weer in het „rechte spoor” te brengen. En, zo het stichten van „eigen” reformatische scholen al te realiseren zou zijn, we betwijfelen of onze moeilijkheden op deze manier op te lossen zijn. De problemen zitten dieper: We zullen moeten leren leven in het midden van een gesecculariseerd christendom, waarin de school niet meer een verlengstuk is van het gezin.

8. Dit betekent niet dat u de christelijke school wel als afgeschreven kunt beschouwen. Integendeel. Wees alert en belangstellend voor alles wat er op school gebeurt. Informeer er voortdurend naar. Probeer naast uw kind te gaan staan en ga op zijn problemen in. En als u er geen oplossing voor weet, laat merken dat u er naar zoekt. Neem de tijd ervoor.

De kinderen hebben te maken met leraren die ze terecht fijne mensen vinden, die het oprecht menen, als ze zeggen dat ze christen zijn.

Gebruik het lerarensprekuren en de ouderavonden om te laten zien hoe er in uw gezin gedacht en geleefd wordt.

9. Voor uw kind nog belangrijker is, dat het, door wat het thuis ervaren heeft, weet, dat de band met de Here een realiteit is. Het heeft die band geproefd in de gesprekken, in het gebed, in het samen met en vanuit de bijbel bezig zijn, in het samen contact onderhouden met en geld geven voor het „Redt-een-kind”, enz.

Een christelijke levensvisie, die niet een *zienswijze* is, maar een *zijnswijze*, is bestand tegen geweldige aanvallen.

10. Wat voor het gezin geldt, gaat m.n. ook op voor de kerk. Dit heeft consequenties voor de kerkdiensten (misschien hebben de jongeren die veel harder nodig dan de ouderen!), de catechisaties, de jeugdverenigingen, enz.

11. Het gaat om belangrijke zaken — niet alleen om het behoud van onze kinderen, maar ook om de wijze waarop zij straks hun taak in de maatschappij als leesbare brieven van Christus zullen vervullen. Misschien moeten we om ouders en kinderen te helpen vormingsweekenden of -weken gaan houden voor schoolgaande jongeren (en/of hun ouders?) en (regionale?) oudergespreksgroepen gaan vormen. In elk geval ligt hier ook een taak voor kerkeraden en pers.

12. Voor OPBOUW zijn er in dit kader mogelijkheden die m.i. tot nu toe onvoldoende zijn onderkend. Deze opmerking betreft zowel de onderwerpen waarover geschreven zou moeten worden (zie 2, 3, 10), als de vorm waarin de artikelen gegoten worden. In heel wat artikelen wordt te weinig rekening gehouden met het niveau van de gemiddelde lezer.

J. J. Lakerveld

terdag met overgrote meerderheid van stemmen voor het laatste systeem. Dit betekent, dat elke regionale vergadering (classis) voortaan vier stemhebbende afgevaardigden naar de landelijke vergadering zal sturen. Deze vergadering zal als regel om de twee jaar bijeenkomen...

Wel liet het convent de mogelijkheid open, dat de landelijke vergaderingen ingeval van een „gewichtige zaak” slechts een voorlopig oordeel uitspreken, wanneer tenminste twaalf kerken tevoren de wens daartoe te kennen geven of acht afgevaardigden daar tijdens de vergadering zelf om vragen. In zo'n geval zal de vergadering voorlopig worden gesloten en na zes maanden in gewijzigde samenstelling opnieuw bijeenkomen. De kerken zenden dan elk één afgevaardigde rechtstreeks naar de vergadering. De

gedelegeerden van de regio's hebben op zo'n voortgezette bijeenkomst slechts een adviserende stem. Met dit besluit schaarde het convent zich achter de door de Commissie Functionering Kerkverband voorgestelde redactie van artikel 38 van het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven...

Een tegenvoorstel, dat voor die kerken, die bezwaar hebben tegen getrapte afvaardiging, de mogelijkheid openliet zich rechtstreeks via één of twee afgevaardigden te laten vertegenwoordigen, die wel spreekrecht, maar geen stemrecht zouden hebben, werd door de vergadering verworpen. Dit voorstel was afkomstig van de eerste secretaris H. L. Faber, afgevaardigde namens de regio Noord-Nederland...

Een tweede tegenvoorstel was afkomstig van de kerk van Aalten-

Winterswijk. Zij wilde de landelijke vergaderingen uitsluitend via getrapte afvaardiging bijeen laten komen. Mochten er echter bezwaarschriften worden ingediend tegen een besluit van een vorige landelijke vergadering, dan zou de vergadering, die over deze bezwaarschriften zou moeten beslissen, samengesteld moeten worden via rechtstreekse afvaardiging. Ook dit voorstel werd zonder al te veel discussie verworpen...

Het verst in zijn kritiek op het commissievoorstel ging ongetwijfeld de afgevaardigde van de regio Enschede, ds O. Mooiweer. Hij verklaarde zich een tegenstander van de nieuwe artikelen, omdat ze z.i. te veel afwijken van de Dordtse Kerkenordening. Verder stelde hij voor vast te leggen wat „gewichtige zaken” zijn, „om niet te worden overgeleverd aan de wilkeur van kerkelijke vergaderin-

gen”. In dit verband vroeg hij zich af of er door de commissie niet teveel macht gegeven werd aan twaalf kerken of acht afgevaardigden (die volgens het voorstel van de commissie om voortzetting van de vergadering mogen verzoeken)... Ook meende hij, dat de problemen door het voorstel van de commissie niet werden overwonnen, maar slechts verschoven. Hij vroeg zich verder af of men niet bezig was met een eigen KO-tje zich af te sluiten voor een groot deel van de gereformeerde gezindte (met name de chr. gereformeerden en de „binnenverbanders”). Bovendien betwijfelde hij het of de voorgestelde artikelen de eenheid binnen de eigen kerken zouden bevorderen. Commissievoorzitter Huizinga bestreed ten stelligste, dat het commissievoorstel in strijd zou zijn met de DKO — „Wij hebben als commissie niet anders willen doen dan het doortrekken van de grondlijnen van de DKO naar deze tijd. Deelneming van de plaatselijke kerken aan de besluitvorming op een landelijke vergadering is niet in strijd met de DKO. Integendeel!” Daarom ook meende hij, dat de voorgestelde artikelen geen struikelblok zouden vormen in de toenadering tot andere kerken. Hij zei verder, dat de commissie niet de pretentie had een oplossing te kunnen geven voor de bestaande verschillen. „Maar wel hebben we geprobeerd een kader te ontwerpen waarbinnen we samen verder kunnen. Onze voorstellen hebben een brugfunctie”...

Tenslotte merkte hij op, dat de commissie met haar voorstellen de eenheid binnen eigen kerken serieus wil bevorderen. „Wij hebben in harmonie met de DKO een kader ontworpen, waarbinnen wij samen in rechtsgelijkheid verder kunnen komen”. „Wij willen ook kerken als Doorn en Oegstgeest erbij houden. Wanneer dat niet gebeurt, mag dat niet aan onze voorstellen hebben gelegen. Het commissievoorstel heeft waarschijnlijk tot gevolg, dat iedere kerk wat moet inschikken. Het voordeel daarvan is, dat we dan dicht bij elkaar komen te zitten.” Het voorstel van de commissie werd tenslotte met overgrote meerderheid van stemmen aanvaard. De vergadering aanvaardde verder een nieuw artikel 36, waarin wordt bepaald, dat genabuurde kerken naar de regionale vergaderingen elk twee stemhebbende afgevaardigden zenden. Deze vergaderingen zullen als regel tenminste tweemaal per jaar worden gehouden, waarbij een afgevaardigde van telkens een andere kerk voorzitter is. Op de volgende vergadering (3 april a.s.) zullen de verhouding tot de Chr. geref. kerken en de zaak van de opleiding tot de Dienst des Woords besproken worden. Dan zullen ook de deputaten van de Chr. geref. kerken aanwezig zijn.

(Voor het grootste deel ontleend aan het „Nederlands Dagblad”.)

O.M.

Algemene kennisgeving

Na een langdurig lijden werd door de Heere thuisgehaald mijn man,
onze vader en grootvader

TIEMEN ROOS

op de leeftijd van 71 jaar.

Heidelberger Catechismus
zondag 1

Urk: A. ROOS-KORF
Zuidwolde (Gr.): H. SCHUTTE-ROOS
A. SCHUTTE
Urk: K. ROOS
A. ROOS-VAN SLOOTEN
Genemuiden: J. ROOS
B. ROOS-BOORSMA
Urk: D. ROOS
E. ROOS-RAS
en kleinkinderen

Urk, 20 maart 1976
Wijk 4-109

De begrafenis heeft maandag 22 maart 1976 plaatsgevonden op de begraafplaats „de Vormt” te Urk, vanuit de Jeruzalemkerk.

In Christus ontslapen onze lieve
moeder, groot- en overgroot-
moeder

Jetske Foppen

sedert 1955 weduwe van
G. J. Bosch,

in de gezegende ouderdom van
89 jaar.

2 Cor. 5 : 17

Namens de familie,
H. J. Bosch,
Hekselbrink 83,
Enschede.

Enschede, 18 maart 1976.

De begrafenis heeft inmiddels
plaats gehad op maandag 22
maart 1976 op de Oosterbe-
graafplaats te Enschede.

Leo Visser

en

Truus van den Brink

zijn blij u, ook namens onze ouders,
te mogen vertellen dat wij
D.V. op 6 april 1976 om 10.00 uur
in het gemeentehuis te Zwolle
hopen te trouwen.

Omdat wij graag met de gemeente
een zegen over ons huwelijk willen
vragen, wordt er om 19.00 uur
een kerkdienst gehouden in de
Zuiderkerk te Zwolle. In deze dienst
zal ds G. van den Brink uit
Rotterdam-Overschie voorgaan.

Gelegenheid tot feliciteren
van 16.30-18.15 uur
in gebouw „t Bastion”, Badhuis-
wal 8 te Zwolle.

Grotiuslaan 31, Zwolle.
Wipstrikkerallee 56, Zwolle.

Ons voorlopig adres is:
Wipstrikkerallee 56, Zwolle.

**Ver. tot Stichting en Instandhouding
van Scholen met de Bijbel
in de Noordoostpolder**

Het bestuur van bovengenoemde vereniging vraagt voor haar
nieuw te stichten 7e basisschool te **EMMELOORD** m.i.v. 1-8-1976

EEN HOOFD

Bij voorkeur Geref. Vrijgemaakt.

De bouw van een nieuwe KBO-school zal binnenkort
een aanvang nemen.

Huisvesting geeft geen problemen.

Inlichtingen bij en sollicitaties aan: de heer S. Plat, Coeshoeck
37, Emmeloord, tel. 05270-4289.

Heden is in Jezus ontslapen onze lieve moeder, groot- en overgroot-
moeder

JOHANNA MARGRIETHA VAN DER MARK-geb. BRUINS

sinds 1923 weduwe van Johannes van der Mark.

Zij heeft 91 jaar mogen leven.

Jezus zeide: „Ik ben de opstanding en het leven; wie in Mij gelooft zal leven,
ook al is hij gestorven.”

Apeldoorn: A. MULDER-VAN DER MARK
TH. H. MULDER
Eindhoven: G. J. VAN DER MARK
T. VAN DER MARK-METZ
Doorn: C. VAN DER MARK
G. VAN DER MARK-DE JONG
Haarlem: W. VAN DER MARK
H. Y. VAN DER MARK-METZ
Klein- en achterkleinkinderen.

Apeldoorn, 22 maart 1976
Huize „De Veenkamp”, Gemzenstraat 5.

Thuis liever geen bezoek.

Adres voor schriftelijke condoleantie: Parelvisserstraat 365, Apeldoorn.

De teraardebestelling zal plaats hebben vrijdag 26 maart om 13.00 uur op de algemene
begraafplaats „Heidehof” te Ugchelen (Apeldoorn), waarna er gelegenheid is tot
condoleren in de aula op de begraafplaats.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Jong echtpaar

zoekt **WONING** omg. Utrecht
te huur of te koop.

Ruiflat in Zaandam event. beschikbaar.

Oost Dorsch 71, Zaandam, tel. 075-177994

**Plaats uw
familieberichten
in dit blad**

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per
31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

**Geref. Persvereniging
„Opbouw”**

Abonnementenadministratie
Merelhoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78